

Dokument nr. 8:101

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Jens Stoltenberg, Hill-Marta Solberg, Ranveig Frøiland, Tore Nordtun og Torstein Rudihagen

Forslag fra stortingsrepresentantene Jens Stoltenberg, Hill-Marta Solberg, Ranveig Frøiland, Tore Nordtun og Torstein Rudihagen om tiltak mot den økende arbeidsledigheten og mot nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv

Til Stortinget

BAKGRUNN

5. mars 2003 la Arbeiderpartiet sammen med Landsorganisasjonen i Norge (LO) fram forslag til et nytt solidaritetsalternativ. Bakgrunnen for forslaget var den økonomiske situasjonen, med økende arbeidsledighet og nedbygging av konkurranseutsatt industri. Arbeiderpartiet og LO er enige om at situasjonen må snus gjennom:

- en mer langsiktig og ansvarlig budsjettpolitikk og inntektspolitikk som bidrar til lavere rente, og lavere og mer stabil kronekurs
- et forpliktende og utdypet inntektspolitisk samarbeid
- en aktiv arbeidsmarkedspolitikk
- en offensiv nærings- og industripolitikk

I statsbudsjettet vil forslagsstillerne følge opp forslagene i det nye solidaritetsalternativet. I dette forslaget fremsetter derfor forslagsstillerne forslag om hvordan en aktiv arbeidsmarkedspolitikk og en offensiv nærings- og industripolitikk bør følges opp i Revidert nasjonalbudsjett for 2003 og i statsbudsjettet for 2004. Forslagsstillerne anmoder Stortinget om å be Regjeringen følge opp forslaget til tiltakspakke mot den økende arbeidsledigheten og mot nedbyggingen av konkurranseutsatt næringsliv i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett.

UTVIKLINGEN I NORSK ØKONOMI

Både Norges Bank og Statistisk sentralbyrå mener at utsiktene for vekst i internasjonal økonomi er svekket i forhold til tidligere. Veksten vil gradvis ta seg opp mot et mer normalt nivå, men oppgangen er skjøvet ut i tid i forhold til det som tidligere var forventet. Norges Bank vil ikke utelukke en langvarig periode med stagnasjon i verdensøkonomien.

Den svake internasjonale utviklingen gir negative impulser til norsk økonomi gjennom sterk kronekurs, fall i aksjemarkedene og lavere etterspørsel etter norske varer i utlandet. Utviklingen i norsk økonomi kan ifølge Norges Bank bli svakere enn tidligere antatt.

Økende arbeidsledighet

Ifølge Aetat var det ved utgangen av mars 2003 91 400 helt ledige. Det er en økning på nesten 30 pst. fra mars i fjor. Ledigheten vokser i alle yrkesgrupper, men har økt sterkest i industrien og øker fortsatt blant IKT-ansatte. Antall permitterte stiger kraftig, særlig innen industrien, men det er også mange permitterte i byggebransjen. Aetat ser klare tegn til økende ledighet innenfor helse, pleie, omsorg og undervisning, selv om ledigheten fortsatt er lav innenfor disse gruppene. Antall langtidsledige har økt sterkere enn ledigheten totalt i løpet av 2002.

Aetat forventer at arbeidsledigheten vil fortsette å stige i 2003 og i 2004. Ifølge Aetats prognose vil ledigheten være på 93 000 (3,9 pst.) i 2003, og stige til 110 000 (4,6 pst.) i 2004. Statistisk sentralbyrå forventer at ledigheten vil synke svakt mot 2005, men antar at bedringen på arbeidsmarkedet muligens først vil komme i 2008. Grunnen til dette er blant annet utsiktene til svak utvikling i oljeindustrien, som skyldes at investeringene på norsk sokkel vil synke fra 60 mrd. kroner i år til drøyt 20 mrd. kroner i 2011.

Svekket konkurransevne i eksportnæringene

Norges Bank mener at flere år med høyere lønnsvekst enn hos våre handelspartnere, og den sterke kronen, har ført til at konkurranseutsatt næringsliv har fått svekket sin konkurransemessige posisjon. Industribedriftene rapporterer nå om fallende produksjon, sysselsetting og ordreserver. Industrien reduserer bruken av varer og tjenester fra norske underleverandører. Dette presser lønnsomheten også i næringer som betraktes som skjermet fra internasjonal konkurranse. Norges Bank regner med en betydelig reduksjon i sysselsettingen i industrien framover, og at dette vil få ringvirkninger for det øvrige næringsliv.

Utfordring å opprettholde konkurranseutsatt sektor

Statistisk sentralbyrå mener at det i et lengre tidsperspektiv vil være så stor etterspørsel i skjermet sektor, at det ikke vil være noe problem å opprettholde full sysselsetting. Den store utfordringen vil være å oppnå full sysselsetting samtidig som en tilstrekkelig stor del av arbeidstakerne arbeider i lønnsomme, internasjonalt konkurranseutsatte bedrifter. Det er nødvendig med en konkurranseutsatt sektor av en viss størrelse for å ha balanse i utenriksøkonomien på lang sikt.

UTVIKLINGEN I NORSK NÆRINGSLIV

Statistisk sentralbyrå presenterte i "Økonomiske analyser" 1/2003 en analyse av norsk næringsliv og forhold av betydning for produksjonen på lang sikt. Et viktig resultat av undersøkelsen er at Norge fortsatt bruker mindre på forskning enn gjennomsnittet for OECD-landene. I Norge brukte vi i 2001 1,62 pst. av brutto nasjonalproduktet (BNP) til forskning og utvikling (FoU), mens gjennomsnittet i OECD var på 2,24 pst. i 2000. Det er den privatfinansierte forskningen som er lavere enn i andre OECD-land. En viktig årsak til dette er at Norge har en mindre forskningsintensiv næringsstruktur enn de andre OECD-landene. Industrien er fortsatt den sektoren som satser mest på FoU. FoU-innsatsen øker innenfor industri, fiskeoppdrett og tjenesteyting, men synker innenfor petroleumssektoren.

Den økte FoU-innsatsen i norske bedrifter siden 1997 har ikke ført til en tilsvarende vekst i innovasjonen. Statistisk sentralbyrå mener at dette kan skyldes et etterslep i tid mellom FoU og innovasjon, men også at norske foretak har lav avkastning av FoU-innsatsen.

Den viktigste grunnen til at mange bedrifter ikke satser på innovasjon, er for høye kostnader og problemer med å skaffe finansiering til prosjektene.

Undersøkelsen viser videre at det i 2002 var flest

nyetableringer innenfor undervisning, helse og tjenesteyting. Det ble etablert få nye industribedrifter.

UTVIKLINGEN I ULIKE NÆRINGER

Både Norges Bank og Statistisk sentralbyrå samler nå regelmessig inn informasjon om utviklingen i de ulike sektorene i næringslivet. Høsten 2002 etablerte Norges Bank et regionalt nettverk som består av bedrifter, organisasjoner og kommuner i hele landet. Seks ganger i året henter Norges Bank inn informasjon fra nettverket om utviklingen i næringenes og bedriftenes økonomi. Statistisk sentralbyrå utarbeider hvert kvartal et konjunkturbarometer, en undersøkelse som kartlegger industriedernes vurderinger av konjunktursituasjonen og utsiktene framover. Undersøkelsene fra Norges Bank og Statistisk sentralbyrå viser følgende hovedtrekk i utviklingen innenfor ulike næringer vinteren 2002/2003:

- Den eksportrettede industrien melder om svekket konkurransekraft og fallende aktivitet, som følge av høy lønnsvekst og sterk kronekurs. Problemerkene i eksportrettet industri er i ferd med å forplante seg til bedrifter som leverer sine produkter på hjemmemarkedet.
- Offshorerelatert virksomhet, skipsverft, metallvarer, maskinvarer og liknende virksomhet melder om markert nedgang i produksjonsvolum, kapasitetsutnyttelse og sysselsetting. Samlet ordrebeholdning er nå tilbake på det svært lave nivået fra våren 1999. Snøhvitutbyggingen bidrar imidlertid positivt.
- Treforedlingsindustrien, kjemisk industri, metallindustrien og andre bransjer som produserer innsatsfaktorer, melder om stabil produksjon og kapasitetsutnyttning, men fallende sysselsetting og færre ordre.
- Innenfor bygg- og anleggsbransjen rapporteres det om uendret etterspørsel vinteren 2002, men bedriftene forventer fallende etterspørsel i 2003.
- For industri, varehandel og tjenesteyting rettet mot husholdningene, ser etterspørselen fortsatt ut til å vokse moderat.
- Både offentlig sektor og industrien rapporterer om nedbemanning og permitteringer.

AKTIV OG MÅLRETTET NÆRINGSPOLITIKK

Forslagsstillerne vil føre en aktiv og målrettet næringspolitikk med vekt på økt verdiskaping og innovasjon. Dette forutsetter blant annet et samordnet og offensivt virkemiddelapparat, og tilgang på både offentlig og privat kapital til økt satsing på utvikling, forskning og kommersialisering.

Forslagsstillerne vil satse mer på næringsrettet design som verktøy for verdiskaping, innovasjon,

identitet og konkurransekraft i norsk næringsliv. Forslagsstillerne vil legge til rette for et tettere samspill mellom næringslivet og kulturlivet, som kan bidra til å skape kreativitet og vekst. Forslagsstillerne mener det bør satses videre på sektorer der vi allerede er gode, blant annet på energisektoren, maritim sektor, fiskeri, havbruk og bioteknologi.

TILTAK MOT ØKENDE ARBEIDSLEDIGHET OG MOT NEDBYGGING AV KONKURRANSEUTSATT NÆRINGS LIV

I tillegg til å føre en ansvarlig budsjettpolitikk og delta i et forpliktende inntektspolitisk samarbeid, har forslagsstillerne tre elementer i sin strategi mot økende arbeidsledighet og mot nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv:

- Målrettet politikk mot sektorer der Norge har et fortrinn, for eksempel naturressurser, kunnskap eller kompetanse. Det er nødvendig med vilje til å satse langsiktig og systematisk på tiltak innenfor disse sektorene.
- Tiltak for å øke innovasjon og verdiskaping i alle deler av arbeidslivet. Målet er å sikre utvikling av nye produkter og produksjonsprosesser, og at ressursene utnyttes effektivt.
- Tiltak i arbeidsmarkedet for å bygge opp kompetansen hos arbeidsledige og permitterte, for å kvalifisere dem ytterligere for arbeid, og for å hindre at de faller ut av arbeidsmarkedet.

Målrettede tiltak i utsatte bransjer

Verfts- og verkstedindustrien og andre deler av offshore leverandørindustrien

Norges Banks nettverk melder at det innenfor offshorerelatert virksomhet er færre oppdrag og lav aktivitet innen leting og utvikling av nye felt, selv om Snøhvitutbyggingen bidrar positivt. Norges Bank mener at svært lav ordretilgang for verfts- og verkstedindustrien har ført til at ordreserven er i ferd med å bli uttømt. Lav leteaktivitet på norsk sokkel gjør at en stor andel av de ansatte i riggselskapene enten er permittert eller sagt opp, og det er varslet flere permitteringer.

Både Statistisk sentralbyrå og Norges Bank mener at det høye investeringsnivået i oljevirksomheten i 2003 vil gi oppdrag til offshore leverandørindustrien, men at den norske andelen av oppdragene vil bli mindre enn tidligere.

Forslagsstillerne mener at det er nødvendig å satse aktivt på å opprettholde og videreutvikle norsk industri knyttet til olje- og gassvirksomheten. Forslagsstillerne strategier i forhold til offshoresektoren og verftene er:

- *å holde et høyt tempo i tildelingen av nye utvinningstillatelser.* Tildelingen av nye utvinningstil-

latelser i modne områder på norsk sokkel effektiviseres. Konsekvensutredningen om helårlig petroleumsvirksomhet i Lofoten-Barentshavet må legges fram for Stortinget i løpet av 2003, og denne utredningen må være så grundig og omfattende at den kan brukes som grunnlag for å ta stilling til utviklingen i olje- og gassvirksomheten på denne delen av sokkelen.

- *å legge til rette for økt utvinningsgrad på norsk sokkel.* Gjennomsnittlig utvinningsgrad er i dag rundt 44 pst., og det er mye å vinne på å øke den. Det kan være aktuelt å se på om det kan gjøre noe med rammebetingelsen for at selskaper som har spesialisert seg på marginale felt og på haleproduksjon kan komme inn på norsk sokkel. Mulighetene for å trekke tilbake utvinningstillatelser som ikke blir brukt, må også vurderes.
- *å øke bruken av gassen innenlands.* Forslagsstillerne mener at gassen fra norsk sokkel bør bidra til å skape ny industri og flere arbeidsplasser. Staten må delta i satsingen på ny infrastruktur og FoU. Under behandlingen av stortingsmeldingen om innenlandsk bruk av naturgass foreslo derfor Arbeiderpartiet å opprette et statlig investerings-selskap som sammen med andre investorer skal investere langsiktig i infrastruktur for transport av naturgass. Selskapet skal i første omgang tilføres 3 mrd. kroner i egenkapital. Videre ble det foreslått å opprette et statlig innovasjonsselskap som skal utvikle teknologi for miljøvennlig bruk av naturgass til energiformål, for petrokjemi og for bruk av hydrogen som energibærer.
- *å kombinere permitteringer med systematisk kompetanseoppbygging hos de ansatte i offshore leverandørindustrien og ved skipsverftene gjennom bedriftsintern opplæring og arbeidsmarkedstiltak.* Det er viktig å opprettholde kompetanse i bedriftene gjennom å hindre oppsigelser.
- *å øke den statlige FoU-innsatsen innenfor energisektoren.* Norsk leverandørindustri har hatt lav inntjening de siste årene, og har derfor redusert sine investeringer i FoU. Samtidig har staten nå redusert sine bevilgninger til FoU. For at virksomheten på norsk sokkel og offshore leverandørindustrien skal utvikle seg videre, er det nødvendig med en stadig teknologisk utvikling og innovasjon. Forslagsstillerne mener at det er nødvendig at staten øker sin FoU-innsats innenfor denne sektoren, blant annet ved å videreføre og øke satsningen på FoU på utvinning fra små felt og haleproduksjon (Demo 2000).
- *å modernisere og fornye fergeflåten og bygge gassferger.* I mange av fergesambandene på riksveiene og fylkesveiene går det umoderne og gamle ferger. Det er derfor behov for å bygge nye ferger og å oppruste eksisterende ferger. Forslagsstillerne mener at det i Revidert nasjonal-

budsjett kan være aktuelt å bevilge midler til å øke tempoet i moderniseringen av fergene. Det vil gi oppdrag til skipsverft som i dag mangler kontrakter. Fergereederier som skifter ut konvensjonelle ferger til ferger drevet med naturgass, bør få vesentlig lengre konsesjonsperioder for de aktuelle strekningene og eventuelt økonomisk støtte.

Fiskerinæring og fiskeoppdrett

Fiskerinæringen, og særlig foredlingsindustrien, er inne i en vanskelig tid med svekket likviditet og lønnsomhet, og rekordmange konkurser. Det forventes at antall sysselsatte i den tradisjonelle fiskerinæringen fortsatt vil gå noe ned i tiden framover.

Verdiskapingspotensialet i marin sektor er stort. I tillegg til fortsatt vekst i oppdrettsnæringen og verdiskaping basert på teknologiutvikling og videreforedling i fiskeindustrien, er det et stort potensial basert på utvikling i nye næringsgrener som bioteknologi, bioprospektering, bedre utnyttelse av biprodukter og utnyttelse av hittil uutnyttede marine ressurser. Den bio- og genteknologiske forskningen kan bidra til å legge til rette for industriell utvikling for produksjon av nye og høyt betalte spesialprodukter blant annet innen legemidler, helsekost, og annen industriell anvendelse med utgangspunkt i bioprodukter fra fiske og fangst og andre marine råstoffer.

Mulighetene som ligger i utnyttelse av bioprodukter og bioteknologisk industri, kan skape grunnlag for å få flere og mer attraktive arbeidsplasser i fiskerinæringen.

Det er en utfordring for fiskeindustrien å få til verdiskaping gjennom økt videreforedling og bredere utnyttelse av ressursene. Erfaringene de siste årene er at ny teknologi og nye produksjonsprosesser i både flåte, oppdrett og foredlingsindustri har gitt sterk effektivitetsvekst. Dette krever imidlertid økt forskning og kompetanse og økt offentlig engasjement.

For ensidige fiskeriområder kan det være behov for omstilling for å skape nye arbeidsplasser. For disse områdene vil de generelle virkemidlene være viktige.

Forslagsstillernes strategi for å videreutvikle den marine næringen, er å satse mer på markeds- og industrirettet forskning for å få til en markedsorientert omstilling og industriell vekst. Dette mener forslagsstillerne kan gjøres ved:

- å følge opp Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds (SND) marine satsing gjennom tilskudd og risikolån,
- å øke bevilgningen til marint innovasjonsprogram,
- å bevilge midler, tilskudd og risikolån til nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen (SND),
- å gi tilskudd til Fiskerinæringens Kompetanse-

senter (FINKO) som arbeider med rekruttering, kompetanseheving og entreprenørskap i fiskeri- og havbruksnæringen.

Maritime næringer

Den maritime næringen i Norge er en bærebjelke i lokalsamfunn langs hele kysten. En stor del av sjøfolkene er bosatt i mindre kommuner der de alternative sysselsettingsmulighetene er begrensede. Norge er et av få land som har et komplett maritimt industrielt miljø. Miljøet defineres gjerne som en klynge eller et nettverk av maritime bedrifter, og omfatter alt fra sjøtransport til skipsutstyr, skipsbygging, megling, finansiering, klassifisering, forskning og maritim petroleumsvirksomhet.

Sysselsetting av sjøfolk er tett knyttet til rammebetingelsene for de maritime næringene. Dagens støtteordninger innebærer en nettolønnsordning for fergereederiene i utenriksfart, en refusjonsordning på 9,3 pst. for petroleumsfartøy og brønnbåter, og 12 pst. for øvrige segmenter omfattet av refusjonsordningen.

Stortinget behandlet i vår et forslag fra Arbeiderpartiet om like rammevilkår for norske sjøfolk som de som gjelder internasjonalt. Regjeringen ble pålagt å innføre en nettolønnsordning for offshoreflåten i NOR-registeret fra og med 1. juli 2003. Etter utvidelsen vil nettolønnsordningen da omfatte offshoreflåten i NOR, blant annet supplyskip og bøyelastere. Stortinget har videre bestemt at det skal stilles krav om et visst antall lærlingeplasser for norske sjøfolk på skip som kommer inn under nettolønnsordningen, og at det stilles krav om at deler av nettolønna skal gå til opplæringstiltak for sjøfolk.

Møbelindustrien

Møbelbransjen, med blant annet Teknologibedriftenes landsforening (TBL) Møbel og innredning har sammen med SND, Norsk Designråd, og Norsk Treindustriarbeiderforbund og andre, utarbeidet programmet "Innovasjon Møbel". Målet med programmet er blant annet å bidra til innovasjon og nyskaping, møte omstillingsbehov og fokusere på designdrevet innovasjon. Det legges blant annet opp til at deltakende bedrifter skal ha en internasjonal ambisjon i sin produktutvikling. Forslagsstillerne vil:

- sikre "Innovasjon Møbel" gjennom midler til forsknings- og utviklingskontrakter i SND.

Reiseliv

Turisme og reiseliv er en viktig eksportartikkel for Norge. Norsk reiseliv opplever tiltagende konkurranse. Den globale turismen har vokst mens norsk reiseliv taper markedsandeler og opplever en tilbakegang i antallet turister som kommer til Norge og en svak nedgang i hjemmemarkedet.

Turisme og reiseliv kjennetegnes av å være en distriktsnæring og en kvinnedominert næring, som består av en rekke små og mellomstore bedrifter.

Norsk reiseliv står overfor utfordringer når det gjelder profilering og merkevarebygging av Norge som reisemål. Merkevarebygging må nødvendigvis være et langsiktig prosjekt, og bør skje i tråd med de føringer Stortinget gjorde ved behandling av St.meld. nr. 15 (1999-2000). Dette krever opptrapping av bevilgningene over en lengre periode, for at næringens potensial skal kunne utnyttes bedre. Dessverre kuttet regjeringen Bondevik II i bevilgningen til Norges Turistråd for 2003, selv om Stortinget hadde vedtatt at bevilgningene til merkevarebygging av Norge skulle trappes opp over fem år.

På kort sikt vet vi at situasjonen i reiselivet og turistnæringen står overfor en alvorlig situasjon i forhold til krigen i Irak. De første permitteringerne er allerede et faktum, og det er ventet mange permitteringer, oppsigelser og konkurser i næringen. Dette aktualiserer behovet for sysselsettingstiltak og kompetanseoppbygging i en periode med lav sysselsetting.

Forslagsstillerne vil:

- styrke den internasjonale markedsføringen av Norge som turistmål. Bevilgningen må trappes opp i tråd med den femårige opptrappingsplanen for satsing på merkevarebygging av Norge som reisemål.

Byggebransjen

Mens det i store deler av 2002 var mangel på bygningsarbeidere, melder nå Aetat om økning i ledigheten i byggebransjen, samtidig som mange permitteres.

Byggenæringens Landsforening forventer at det vil bli bygget færre boliger og næringsbygg i år og neste år. Økningen i offentlig byggevirkosomhet, og den antatte veksten innen rehabilitering og vedlikehold av bygg, fører imidlertid til at nedgangen i samlet byggevirkosomhet bare ventes å bli på 2 pst. i år og 1 pst. til neste år.

For å møte ledigheten i byggebransjen vil forslagsstillerne:

- utvide lånerammen for rehabilitering av skolebygg,
- utvide lånerammen i Husbanken med 2 mrd. kroner,
- få fortgang i byggingen av barnehager gjennom å styrke Husbanken.

Virkemidler for innovasjon og utvikling

Økt satsing på innovasjon gjennom SND

SND er det viktigste verktøyet for å finansiere og iverksette tiltak og prosjekter innen nærings- og dis-

triktspolitikken. SNDs formål er å fremme samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig.

Det er viktig for den samlede verdiskapingen at SND opererer i hele landet. SND har i dag 103 mill. kroner til fordeling under den landsdekkende innovasjonsordningen, mot 246 mill. kroner i 2001. Landsdekkende innovasjon (fond) er fordelt mellom nasjonale programmer og direkte bedriftsrettede tiltak. Det gis tilskudd, lån og garantier under ordningen. Sett i forhold til antallet prosjekter og søknader er det behov for større rammer.

SNDs forsknings- og utviklingskontrakter er en svært god måte å drive innovasjonspolitikken på. Regjeringen Bondevik II har kuttet kraftig i denne posten, og det er nå for lite midler sett i forhold til behovet. Evaluering av ordningene har vist at de fungerer godt. SND har i løpet av en tiårsperiode bevilget 1,6 mrd. til forsknings- og utviklingskontrakter. Disse prosjektene har utløst ca. 3,7 mrd. i annen finansiering.

Selskapet for industrivekst (SIVA) spiller en viktig rolle som tilrettelegger og investor i regionale og lokale verdiskapingsmiljøer over hele landet. SIVA får midler fra "Nasjonale tiltak for regional utvikling" til næringshageprogram og inkubator-program. Dette er tiltak som skal hjelpe unge mennesker i karriereutvikling og bidra til utvikling av innovasjonsmiljøer og kunnskapsintensiv næringsvirksomhet.

Forslagsstillerne mener det er viktig å legge til rette for en aktiv næringspolitikk, blant annet gjennom å styrke SND. Forslagsstillerne mener derfor det bør satses mer på:

- SNDs forsknings- og utviklingskontrakter,
- SNDs landsdekkende innovasjonsordning,
- SNDs inkubatorstipend i samarbeid med SIVAs inkubatorprogram.

Forslagsstillerne foreslår å øke offentlig risikokapital gjennom:

- mer til såkornordningene,
- å øke rammen for distriktsrettet fond.

I tillegg vil forslagsstillerne foreslå å bevilge midler gjennom SND til nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen, og til å gjøre SND bedre i stand til å få fram prosjekter i skjæringspunktet mellom næring og kultur.

Økt satsing på design som virkemiddel

Forslagsstillerne mener det vil være lønnsomt å satse på næringsrettet design som verktøy for verdiskaping, innovasjon, identitet og konkurransekraft i norsk næringsliv. Med næringsrettet design menes designprosesser som styrker bedrifters lønnsomhet og konkurransevne. Forslagsstillerne mener det er

behov for økt fokus på design i arbeidet med å styrke lønnsomhet og konkurransevne i norsk industri og tjenesteyting, blant annet gjennom Norsk Designråd.

Forslagsstillerne har merket seg nyskapingen Norsk Senter for Design og Arkitektur, som vil være klart i 2004. Norsk Designråd og Norsk Form skal samlokaliseres i senteret for å styrke kompetansen og rådgivningen overfor næringslivet. Dette er et viktig strukturelt grep for å nå bedre ut til næringslivet.

Forslagsstillerne vil:

- satse mer på næringsrettet design gjennom SND og Norsk Designråd.

Kulturbasert næringsutvikling

Kulturbasert næringsvirksomhet er i sterk vekst i hele den vestlige verden. Det gjelder virksomhet knyttet til media, film, musikk, software, litteratur, design, kommunikasjon, historie osv. Samtidig gir kultursektoren i våre land et stadig større bidrag i produktutvikling og salg av tradisjonelle industrivarer. Det er en erkjennelse at dersom varene skal selge, er det ofte ikke nok med god kvalitet og funksjonalitet, men det må tilføyes en kulturell merverdi gjennom design, spesielle miljø de kan assosieres med, historie og lignende. Skal norske bedrifter kunne konkurrere internasjonalt, må produktene skille seg positivt ut fra konkurrentenes, blant annet gjennom god design.

Ute i Europa er det mange eksempler på byer og regioner som har snudd negative utviklingstrekk ved målrettet å satse på å trekke til seg personer, grupper selskaper og FoU-miljø innen disse næringene. Forslagsstillerne mener det trengs en offensiv statlig næringspolitikk på dette området. Det ligger et uutnyttet potensial, noe som blant annet skyldes mangel på kapital i start- og utviklingsfase. Noen av rammebetingelsene finnes, men det er en utfordring å tenke mer ukonvensjonelt. I tillegg er det behov for nye tiltak for å utvikle og utløse det kreative potensialet som ligger i at flere sektorer samarbeider. Eksempel på dette er de regionale næringshagene, hvor det er viktig å integrere kultur og design. Et annet eksempel er turisme og reiseliv, som i større grad kan brukes som strategisk faktor for regional næringsutvikling.

Det må med bakgrunn i forskning utarbeides systematisk analyse og dokumentasjon av den verdiskapingen og de muligheter som ligger i denne sektoren. Det må utvikles egne programmer for denne sektoren enten gjennom SND eller styrt av SIVA. Utviklingsmiljøene som er rundt i landet, bør danne grunnlaget for utvikling av egne innovasjonsselskaper med ulike spesialområder basert på den kompetansen og de miljøene som eksisterer. Noen av de økonomiske virkemidlene må rettes inn mot denne virksomheten. Statlig kapital til fondsoppbygging er ofte utløsende for privat kapital.

På kort sikt vil forslagsstillerne foreslå at:

- den statlige støtten til markedsføring og profilering av Norge økes,
- SND settes bedre i stand til å få fram prosjekter i skjæringsfeltet kultur og næring.

Legge til rette for å utnytte gjenkjøpsmulighetene

Norsk forsvarsindustri er en viktig næring med tanke på norske arbeidsplasser, innovasjon og teknologiutvikling. For forslagsstillerne er det svært viktig at man benytter seg av gjenkjøpskontrakter og industrisamarbeid for gjennom dette å styrke forsvarsrelatert industri. Forsvaret gjør hvert år innkjøp og investeringer for flere milliarder kroner. Det er derfor svært viktig at norske myndigheter, norsk forsvarsindustri og andre aktører som SND og Norges Eksportråd samarbeider for å oppnå best mulig utnyttelse av de muligheter som ligger i gjenkjøp. Det må jobbes for å bedre koordineringen av norsk forsvarsindustri, slik at norske bedrifter som er små i internasjonal skala, i fellesskap kan frembringe gode og bærekraftige produkter. EØS-avtalen og WTO gir nasjonal forsvarsindustri unntak som de aller fleste stater benytter seg av, og det bør også Norge gjøre. Forslagsstillerne vil:

- oppnå best mulig utnyttelse av de muligheter som ligger i gjenkjøp gjennom blant annet SND og Norges Eksportråd,
- sikre at SND gjennom forsknings- og utviklingskontrakter kan bidra til koordineringen av norsk forsvarsindustri, slik at norske bedrifter som er små i internasjonal skala i fellesskap kan frembringe gode produkter. Dermed kan norsk forsvarsindustri lettere oppnå kontrakter.

Tiltak i arbeidsmarkedet

Kompetanseoppbygging gjennom arbeidsmarkedstiltak

Målet for arbeidsmarkedstiltakene er å kvalifisere de arbeidsledige for arbeid. Statistisk sentralbyrå har analysert virkningen av ordinære tiltaksplasser i 2001. 43 pst. av deltakerne på arbeidsmarkedstiltak var i arbeid 6 måneder etter avsluttet tiltak, mens bare 27 pst. av dem som ikke hadde vært på tiltak hadde fått arbeid. Det er derfor viktig at antall tilgjengelige arbeidsmarkedstiltak står i samsvar med antall arbeidsledige. Forslagsstillerne strategi i forhold til ledigheten er:

- 5 000 nye tiltaksplasser. Dette har forslagsstillerne allerede foreslått under behandlingen av St.prp. nr. 44 (2002-2003).
- Flere tiltaksplasser innen bedriftsintern opplæring. Forslagsstillerne ønsker at bransjene i samarbeid med Aetat og utdanningssystemet skal utvikle bedriftsintern opplæring og arbeidsmar-

kedstiltak for ansatte i bedrifter som har problemer, men kan klare seg på litt sikt. Lovverket åpner for at arbeidsmarkedsopplæring i regi av Aetat kan anvendes for lengre permitteringstid enn 26 uker, og denne muligheten må brukes.

Unntak fra permitteringsreglene

Bedriftene har i dag mulighet til å permittere de ansatte i 26 uker. Noen bransjer har unntak og kan permittere de ansatte lenger. Normalt bør en periode på 26 uker være lang nok, men det kan bli behov for å tillate en lengre permitteringsperiode i noen bransjer for å hindre at bedriftene i disse bransjene må si opp personer med verdifull kompetanse, som kan forsvinne fra bransjen.

Tiltak mot sosial dumping av utenlandske arbeidstakere

Det er avslørt flere tilfeller der selskaper har underbetalt utenlandske arbeidstakere, og på den måten har utkonkurrert bedrifter som følger lov- og avtaleverket. Det er også et problem at selskaper benytter "svart arbeid" der arbeidstakerne ikke er registrert og ikke betaler skatt. Forslagsstillerne mener at utenlandske arbeidstakere i Norge bør arbeide på vilkår som er vanlige ellers i Norge. Det er ikke akseptabelt at selskaper underbetaler utenlandske arbeidstakere eller bryter arbeidsmiljøloven.

Forslagsstillerne vil:

- styrke de offentlige tilsynenes kontrollmuligheter for å hindre sosial dumping av utenlandske arbeidstakere i Norge og bruk av arbeidskraft som ikke er registrert og ikke betaler skatt.

Ungdomsgaranti: tiltak mot økende ungdomsledighet

Forslagsstillerne er bekymret for den økende ledigheten blant ungdom. Aetats tall for mars 2003 viser at det er over 17 000 personer under 25 år uten arbeid. Det er i denne aldersgruppen, 20-24 år, at ledigheten øker mest, og det er derfor behov for forsterket innsats rettet mot ungdom.

Det er viktig å se tilbudet om høyere utdanning, videregående opplæring, lærlingeplasser, ordinære arbeidsplasser og arbeidsmarkedstiltak i sammenheng for å bekjempe ledigheten blant ungdom. Derfor har Arbeiderpartiet fremmet forslag om å garantere ungdom opptil 25 år et tilbud om jobb, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak, slik at ingen blir gående ledig utover 6 måneder.

Forslagsstillerne mener at det er nødvendig å sikre at lærlinger i utsatte bransjer får mulighet til å fullføre læretiden.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Den differensierte arbeidsgiveravgiften er et svært viktig distrikts- og næringspolitisk virkemiddel i Norge. I 1999 avgjorde EFTA-domstolen at systemet med differensiert avgift innebærer statsstøtte i EØS-avtalens forstand, og derfor må avvikles. ESA har imidlertid godkjent at dagens ordning videreføres ut 2003. En avvikling av den differensierte arbeidsgiveravgiften kan få dramatiske konsekvenser for selsesetningen i distriktene.

Regjeringen legger opp til at tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark (sone 5) får beholde 0-sats, og at avgiften i sone 3 og 4 trappes gradvis opp i en overgangsperiode. Det er videre skissert kompensasjonsordninger som bagatellmessig støtte, økte rammeoverføringer til offentlig sektor og innføring av en transportstøtteordning.

Forslagsstillerne mener at det må undersøkes nærmere om det er mulig å beholde redusert arbeidsgiveravgift også i andre deler av landet enn i Nord-Troms og Finnmark, der det bor lite folk og næringslivet er spesielt sårbart. Kompensasjonsordningene må utformes slik at de områdene som taper på omleggingen, kompenseres fullt ut. Det vil blant annet si at bedrifter over en viss størrelse som ikke vil kunne få transportstøtte, må kompenseres på annen måte.

Styrke kommuneøkonomien

Kommunenes økonomiske situasjon gjør at kommunene nå kutter i skolen, i barnehager, i omsorgstjenesten og i andre viktige tjenester for innbyggerne. Aetats siste månedsrapport viser økt ledighet i kommunesektoren. Arbeiderpartiet vil av hensyn til innbyggerne sette kommunene bedre i stand til å gi elevene en god skole, gi barn barnehageplass, skolefritidstilbud og helsetjenester og sørge for omsorg og gode tjenester til de eldre og et godt arbeidsmiljø for de ansatte. Forslagsstillerne foreslår derfor å styrke kommunenes økonomi.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen i forslaget til tilleggsbevilgninger og omprioriteringer på statsbudsjettet, legge fram en samlet pakke med tiltak mot den økende arbeidsledigheten og mot nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv. Denne pakken bør inneholde følgende:

- *Tiltak for å sikre verfts- og verkstedindustrien og andre deler av offshore leverandørindustrien oppdrag i framtiden.* Regjeringen må se på tiltak

- for å holde et høyt tempo i tildelingen av nye utvinningstillatelser på norsk sokkel og for å legge til rette for å øke utvinningsgraden på norsk sokkel, blant annet haleproduksjon og produksjon på marginale felt. Regjeringen må videre se på tiltak for å øke bruken av gass innenlands for å skape ny industri og flere arbeidsplasser, og på tiltak for å øke den statlige FoU-innsatsen på energisektoren.
- *Tiltak for å sikre verfts- og verkstedindustrien og andre deler av offshore leverandørindustrien oppdrag på kort sikt og for å øke kompetansen til ansatte som blir permittert.* Regjeringen må se på muligheten for å modernisere og fornye riksvei- og fylkesveifergene, og for å legge til rette for bygging av gassferger. Videre må Regjeringen se på hvordan Aetat kan bidra til en systematisk kompetanseoppbygging hos permitterte ansatte i offshore leverandørindustrien og ved skipsverftene.
 - *Tiltak for fornyelse og omstilling av fiskerinæringen og oppdrettsnæringen.* Regjeringen må se på hvordan SNDs marine strategi kan følges opp, og må vurdere å øke bevilgningen til marint innovasjonsprogram, til nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen og til Fiskerinnæringens kompetansesenter.
 - *Tiltak for nyskaping og designdrevet innovasjon i møbelindustrien.* Regjeringen må vurdere hvordan staten kan bidra til å iverksette næringens eget program "Innovasjon møbel".
 - *Tiltak for å styrke reiselivet ved å øke interessen for Norge som reisemål.* Regjeringen må vurdere å øke bevilgningen til den internasjonale markedsføringen av Norge som reisemål i tråd med den femårige opptrappingsplanen som tidligere er vedtatt.
 - *Generelle tiltak for å øke innovasjonen og utviklingen i næringslivet.* Regjeringen må se nærmere på mulighetene for å øke bevilgningen til SNDs forsknings- og utviklingskontrakter, landsdekkende innovasjonsordning og inkubatorstipend. Støtten til inkubatorstipendene må følges av en økt satsning på SIVAs inkubatorprogram. Regjeringen må videre se nærmere på muligheten for å øke tilgangen på risikokapital ved å overføre mer til såkornordningene og SNDs distriktsrettede fond.
 - *Tiltak for å øke interessen for design i næringslivet.* Regjeringen må vurdere hvordan offentlige myndigheter kan bidra til større vekt på design i næringslivet gjennom blant annet Norsk Designråd og SND.
 - *Tiltak for å sette kulturbasert næringsutvikling på dagsorden.* Regjeringen må sette i gang et arbeid for å få mer kunnskap om betydningen av kultur i utviklingen av næringslivet og blant annet vurdere å la SND utvikle prosjekter i skjæringsfeltet mellom kultur og næring.
 - *Flere tiltaksplasser og flere plasser innenfor bedriftsintern opplæring.* Regjeringen må vurdere behovet for flere ordinære tiltaksplasser og for å utvide bruken av bedriftsintern opplæring.
 - *Unntak fra permitteringsreglene.* Regjeringen må vurdere å gi mulighet for lengre permitteringsperiode enn 26 uker for utsatte bransjer.
 - *Tiltak mot sosial dumping av utenlandske arbeidstakere.* Regjeringen må se hvilke muligheter den har for å hindre at selskaper skaffer seg et konkurransefortrinn ved å underbetale utenlandske arbeidstakere i Norge og å bryte norsk lov.
 - *Tiltak for å sikre ungdom under 25 år arbeid eller utdanning.* Regjeringen må se på tiltak for å sikre at ungdom enten får et tilbud om jobb, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak.
 - *Kompensasjon for bortfallet av differensiert arbeidsgiveravgift.* Regjeringen må undersøke nærmere om det er mulig å beholde redusert arbeidsgiveravgift i andre deler av landet enn i Nord-Troms og Finnmark. Kompensasjonsordningene må utformes slik at de områdene som taper på omleggingen, kompenseres fullt ut.
 - En styrking av kommunenes økonomi.

9. april 2003